

Ivan Dejmal za mřížemi

TOMÁŠ BURSÍK

Ivan Dejmal nuceně strávil 48 měsíců svého života za vězeňskou zdí. Poznal, jak chutná strava ve vyšetřovacích vazbách v Praze-Ruzyni a v Litoměřicích a ve věznicích v Praze na Pankráci, v Plzni na Borech a v Minkovicích. Zdálo by se, že jej vězeňská zkušenost navenek příliš nepoznamenala. Byl to člověk s velikým životním rozhledem, entuziasmem, s mimořádným zájmem o lidi a věci kolem sebe. Nerad se vracel ke špatnostem a nepravostem, které se mu v životě přihodily. O to víc se z nich snažil poučit, vzít si z nich to pozitivní a bol skrývat uvnitř sebe sama.

Ivan Dejmal po svém prvním zatčení

Zdroj: NA

Poprvé Státní bezpečnost zatkla Ivana Dejmalu v lednu roku 1970.¹ Až do července roku následujícího zůstal ve vazební věznicí v Praze-Ruzyni. Po-

dobně jako u naprosté většiny vězeňských spisů naráží badatel i v případě Ivana Dejmalu na velmi omezený počet dokumentů z průběhu vazby ve

vězeňském spise. V něm jsou dochována většinou jen rozhodnutí prokurátora o prodlužování vazby (v tomto případě jich je deset), dále případná

1 Blíže článek Jaroslava Pažouta na straně 41–47.

rozhodnutí soudu, pokud prokurátor zamítl žádost Ivana Dejmala o propuštění z vazby, *protokol o zadržení a dodání do vazby*, žádosti nejbližších rodinných příslušníků o umožnění návštěvy, resp. zaslání balíčku, velké množství žádanek o *vydání vězně Ivana Dejmala z cely č. 103 k výsledku*, protokol o osobní prohlídce (seznam věcí, s nimiž byl Ivan Dejmal zadržen Státní bezpečností, resp. které měl na sobě). V případě Ivana Dejmala se ve vězeňském spisu nachází i ojedinělé kladné rozhodnutí soudce o žádosti o *povolení možnosti pracovního zařazení v podmínkách výkonu vazby* a dva záznamy o kázeňském přestupku:

Jmenovaný [Ivan Dejmal, zákł. č. 7504, číslo cely 103] dne 2. 2. 70 byl přistižen při spaní po budíčku. Rovněž dne 3. 2. 70 byl přistižen při spaní po budíčku. Obviněný na napomínání nebere zřetel a ve své činnosti pokračuje. Žádám o potrestání. Ref[erent] re[ž]im[us] p[ro]p[ra]p. Horváth²

Po několika dnech od potvrzení rozsudku Nejvyšším soudem, který potvrdil trest pro Ivana Dejmala ve výši 2 roky (§ 98 odst. 1 písm. a – podvracení republiky)³, byl Ivan Dejmal eskortován 23. července roku 1971 do borské věznice v Plzni. Zde nejprve následovalo zařazení do tzv. *nástupního oddělení*, po jeho absolvování byl již zařazen na pracoviště podniku *Preciosa* jako tmelič a umístěn na oddělení na třetím úseku. Při několikaměsíčním pobytu v Plzni na Borech byl často přemístován z cely na celu. Ivan Dejmal byl i v Plzni na Borech dvakrát kázeňsky trestán. Jednou údajně za nepovolenou návštěvu jiných vězňů a podruhé jej označili jako *neplniče z vlastní viny*, když neměl splnit pracovní normy. V listopadu roku 1971 nedoporučil náčelník věznice kpt. Novák podmíněně propuštění. Podle názoru příslušníků

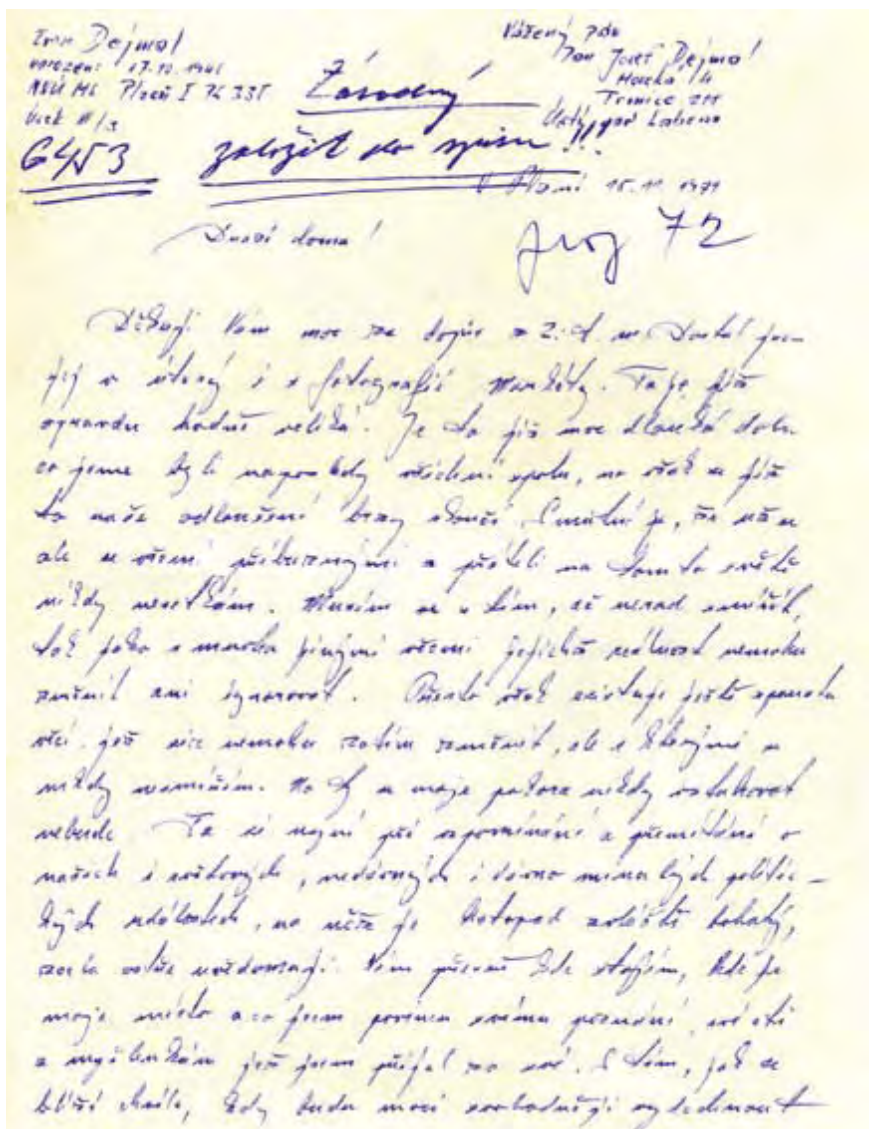
ZÁZNAM O KÁZEŇSKÉM PŘESTUPKU — NÁVRH NA KÁZEŇSKOU ODMĚNU			
ZÁKL. číslo 6453	Jméno odsouzence Dejmal Ivan	Údělání: 3/3	Dílčasná prostředky: Viz hlášení příslušníka
Číslo návrhu na odnětí-nebo kázeňský trest: Určuji jmenovaného ke kázeňskému řízení, že bez dovození navštěvuje odsouzené na druhé chodbě, návštěva odsouzených a och. na druhé chodbě je zakázána.			Výslední odsouzení: Jmenovaný přiznává přeštupek a říká, že již to neudělá.
Plzeň	ref. re[ž]. p[ro]p[ra]p. Sopek František		
NVO – výměna Dne 24.8.1971	Podpis příslušníka (úřad, hodnost, jméno) <i>[Podpis]</i>		

Řízení dne: 24. srpna 1971	Stížnost proti kázeň. trestu: Stížnost nepodává	Záznam o kázeň. řízení: Rozkaz vychovatele
Rozhodnutí: Zákaz přijetí balíčku na řízení 1971.	Podána dne: 24. srpna 1971	na vědomí a k provedení:
Vychovatel 3/24 mpor. Jar. Slavík	Rozhodnutí o stížnosti:	Vratka:
Podpis: (úřad, hodnost, jméno)	Dne:	Provedeno dne:
	Podpis: (úřad, hodnost, jméno)	Podpis:
	Vyjádření ústavního státního:	Záznam o kázeň. trestu: Nástup trestu: Konec trestu:
		Vracení po provedení k zápisu do osobního spisu.
		Dne: 24. srpna 1971
		Podpis: (úřad, hodnost, jméno)

Hlášení o kázeňském přestupku Ivana Dejmala a následný trest

Zdroj: NA

- Národní archiv (NA), f. Správa Sboru nápravné výchovy – neuspoř. vězeňský spis Ivana Dejmala. Za tento „přeštupek“ byl Ivan Dejmal potrestán odnětím práva na balík po dobu jednoho měsíce.
- Ivan Dejmal spolu s ostatními obviněnými, poté co byly vyšetřovací spisy uzavřeny, čekali půl roku na podání žaloby a soud.

První strana dopisu zadržného vězeňskou cenzurou

Zdroj: NA

a co jsme povinen svému poznání, své cti a myšlenkám, jež jsem přijal za své. S tím, jak se blíží chvíle, kdy budu moci svobodněji vydechnout, si jednak více uvědomuji a jednak mám možnost i pocítit, s čím vším se budu muset prát, co vše mně bude stát v cestě ba chtít mě i někam zašlápnout. O tom však více raději, až budeme spolu. Četba novin a Tvorby a i občasný poslech televize mně tu poskytují nejen spojení se světem, z něž jsem již téměř dva roky vydělen, ale také trochu radosti, i když většinou vlastně jen té smutné radosti a to radosti, že jsem se ve svém poznání zákonitostí a podstaty společenských jevů nemýlil a že předpoklady věcí příštích, jež jsem z nich učinil, jsou správné. Ale abych nebyl nespravedlivý. I v posledních týdnech se odehrálo mnoho událostí, z nichž mám radost zcela čistou a ničím nekaženou. Nejsou to všechno co mě těší jen tak velké události jako přijetí Číny do OSN. Mě těší i zprávičky o docela malých věcech, jež jsou projevem věcí budoucích a velkých a i o nich se pro pozorného čtenáře, dějí-li se ony ovšem, zmínka i v tato místa donese. Mezitím, co Vám píši, jsem od Vás dostal další dopis. [...] Moc Vám za něj děkuji a také za objednání knih a za zaplacení účtu za náhradu soudního řízení. Pokud jsi se, Tatínku, zmiňoval, že se Ti zdá účet za náhradu výkonu vazby vysoký, pak Ti musím říci, že tento je dle doby trvání mojí vazby spočítán zcela správně, neboť zákon stanoví paušální denní poplatek za pobyt ve vazbě částkou dvaceti korun. Já jsem se odvolával proti rozhodnutí o hrazení nákladů vazby v tom smyslu, že jednak budu po svém propuštění z výkonu trestu usilovat o změnu výroku o vině příslušnými právními cestami a dosáhnou-li toho, pak bude celá doba mojí vazby i dle právního výroku bezdůvodná, jednak jsem poukázal na neodůvodněnost té části vazby, kdy jsme čekali půl roku od uzavření spisů na podání žaloby a na soud, dále jsem poukázal na skutečnost, že soudy při svém rozhodování vycházely stejně z výpovědí později odvolaných či změněných, a tak vlastně pozbyla naše vazba jakéhokoli logického důvodu

SNV neplnil v případě Ivana Dejmalu výkon trestu odnětí svobody výchovný účel: Jeho morální vlastnosti nejsou dobré, má špatné názory na představitele státu a naší socialistickou společnost.

V témže měsíci byl cenzurou věznice jeden dopis Ivana Dejmalu rodičům označen jako závadný a nebyl odeslán:

Drazí doma! [...] Je to již moc dlouhá doba, co jsme byli naposledy všichni spolu, no však se již to naše odloučení brzy skončí. Smutné je, že už se ale se

všemi příbuznými a přáteli na tomto světě nikdy nesetkám. Musím se s tím, ač nerad smířím, tak jako s mnoha jinými věcmi, jejichž realita nemohu změnit ani ignorovat. Přesto však existuje ještě spousta věcí, jež sice nemohu zatím změnit, ale s kterými se nikdy nesmírím. Na ty se moje pokora nikdy vztahovat nebude. To si nyní při vzpomínání a přemítání o našich i světových, nedávných i dávno minulých politických událostech, na něž je listopad zvláště bohatý, zcela ostře uvědomuji. Vím přesně kde stojím, kde je moje místo

a byla tedy bezdůvodná. V této věci se od mého posledního dopisu Vám nic nestalo stejně jako v ostatních úředních záležitostech, jež jsou v běhu a jež mi nutno projednat. Jinak se tu se mnou stala opět menší změna. V adrese mně opět píše „úsek III/3“ Namísto minule ohlášeného „III/2“. Víím, že Vás s tím neustále matu, ale to se nedá nic dělat. V pátek večer byl v televizi rozhovor s bývalým ředitelem Československého státního filmu A[loisem] Poledňákem. On byl [v originále podtrženo - tato věta byla pravděpodobně důvodem zadržení celého dopisu - pozn. aut.] loni v červnu zatčen a odsouzen letos v červenci v procesu s Dr. [Hubertem] Steinem a spol., jak jistě z tisku víte.⁴ Nyní byl, zřejmě předčasně propuštěn, neboť nemýlím-li se, byl odsouzen k dvouleté ztrátě svobody. V televizní besedě se ohrazoval proti tomu, že někdo v zahraničí žádá jeho propuštění. Prohlásil, že svůj trest dostal za svou státu nepřátelskou činnost, jíž lituje, a ne za své politické názory, za ty že trestán nebyl. Na adresu posrpnové emigrace řekl, že nikdo nemá právo jeho jménem špinit republiku a socialismus. Já si to ostatně myslím také. Rysy tváře pana Poledňáka neznám z dřívějšíka nikterak zvláště, ale přeci jenom je z dřívějšíka [nečit.] v povědomí mám na to, abych mohl. Ale nyní jsem jej sledoval velmi dobře. Napadlo mě při tom srovnání, i když nepovažuji jeho tvář z doby jeho zenitu za tvář syna Božího, s historkou kolem obrazu Leonarda da Vinci „Poslední večeře“, kdy hledal tváře pro dvě jeho ústřední postavy. Když o tom všem přemýšlím, jsem nesmírně rád, že nemusím být na jeho místě, a víím, že bych se na něj nedostal, i kdyby doba mého wěznění byla nesrovnatelně větší s tou, co mi je dána strpět nyní. Návštěvu budeme mít v sobotu 4. prosince. Moc se už těším na shledání. Mějte se moc a moc dobře, odpočiňte si již konečně

Ivan Dejmal po svém druhém zatčení

Zdroj: NA

a všude ode mne pozdravujte. Moc na Vás všechny vzpomínám. Váš Ivan.⁵

Ivan Dejmal propustili z borské věznice 16. ledna 1972. Při odchodu z výkonu trestu mu byla vyplacena částka ve výši 310 Kčs. O třicet pět let později vzpomínal spolu s Petruškou Šustrovou a Jaroslavem Sukem na to, jaká celospolečenská normalizační šed' na ně po propuštění čekala. Když je Státní bezpečnost zatýkala, vládla ve společnosti naděje, že husákovský režim nebude mít dlouhého trvání. Lidé se o tom navzájem i přesvědčovali a podle toho mnozí z nich jednali. Ve vzduchu byla ještě cítit euforie z konce šedesátých let. To už na počátku roku 1972 neplatilo. Lidé se stáhli do svého soukromí, ti více bez skrupulí začali budovat nové kariéry a všeobecně vládl nezáměr o druhé i věci veřejné.

Přirozeně nemohl Ivan Dejmal po návratu z vězení dostudovat vysokou školu, ze které byl vyloučen. Nejprve nastoupil do podniku Sady, lesy a zahradnictví v Praze a od podzimu roku 1972 pracoval jako dělník ve Výzkumném a vývojovém ústavu dřevařském. Příroda byla jeho druhým světem a Ivan Dejmal jí dával maximum možného již v této době. Naneštěstí v dubnu roku 1973 přišel povolávací rozkaz.

Vojenskou základní službu si začal „krotit“ v Žatci. Svým intelektem, znalostmi i šířím rozhledu převyšoval i řadu svých velitelů. Tito lidé a stejně tak i vojenská kontrarozvědka byla obeznámena s Dejmalovým životem. Je pravděpodobné, že od počátku vojenské služby byl pod jejím „dřobnohledem“. Později se Ivan Dejmal vyjádřil v tom smyslu, že mu byla nabídnuta i spolupráce s vojenskými tajnými službami. Když ji bez váhání odmítl, reakce na sebe nenechala dlouho čekat.⁶

Ivan Dejmal byl podruhé ve svém životě zatčen 27. září 1974 a byl umístěn do vazební věznice v Litoměřicích. Viněn byl mimo jiné z poslechu Radia Svobodná Evropa, z údajně hanlivého napadání nejvyšších československých funkcionářů a záporného vztahu k normalizačnímu režimu v Československu. V jeho osobních věcech měly být nalezeny také písemnosti „závadného charakteru“. Navíc I. Dejmal obvinili ze svévolného opakovaného opuštění jednotky. Pro všechny výše jmenované věci se našel dostatek „svědků“, kteří výše řečené potvrdili. Odbor vyšetřování StB ve VKR, jmenovitě jistý kpt. Jan Rešl, vyšetřování ukončil v listopadu 1974 a předal celou záležitost vojen-

4 Blíže viz CUHRA, Jaroslav: *Trestní represe odpůrců režimu v letech 1969–1972*. Sešity USD AV ČR č. 29, Praha 1997, s. 45–47.

5 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy – neuspoř., vězeňský spis Ivana Dejmal. Zabavený dopis z 15. listopadu 1971.

6 Z pomocných registračních protokolů VKR zveřejněných *Archivem bezpečnostních* vyplývá: Signální svazek, s krycím jménem „Filosof“, reg. č. 6366, byl registrován 2. ledna 1974. Do archivu byl spis uložen 22. června 1975 (arch. č. 10629).

P o t v r z e n í .

Národní podnik Preciosa závod 3 - Minkovice potvrzuje, že níže uvedený pracovník během svého zaměstnání u n.p. Preciosa v době od...3.10.1975... do 27.9.1976... získal následující pracovní kvalifikaci:

Jméno pracovníka:.....Dejmal Ivan.....
 Datum narození:.....17.10.1946.....
 Číslo obč.průkazu:.....
 Získaná kvalifikace pro povolání:.....přetmelovač.....
 Osobní tarifní třída:.....4.TKK.....
 Tarifní třída byla přiznána po: a) předl.vyuč.listu, neby předloženi
 - kvalifikačního průkazu
 b) zapracování
 c) úspěšném složení kvalif.zkoušky.

.....
 vedoucí provozu

.....
 ředitel závodu 3
 NÁRODNÍ PODNIK
 JABLONEC NAD NISOU
 ZÁVOD 3000 - MINKOVICE 463 13
 ředitel závodu

V Minkovicích dne...20.9.1976.....

Doklad o získaném vězeňském vzdělání Ivana Dejmal

Zdroj: NA

skému prokurátorovi. Ivan Dejmal byl Vojenským obvodovým soudem v Litoměřicích v senátě složeném ze soudců mjr. Zdeňka Sedláčka, mjr. Ladislava Kuzmy a mjr. Josefa Šmída 2. dubna 1974 odsouzen pro trestné činy hanobení republiky a jejího představitelů (§ 103), ohrožování politického a morálního stavu jednotky (§ 288 odst. 1) a svémocné odloučení (§ 284 odst. 2) ke dvěma rokům trestu odnětí svobody. Protože se jednalo již o druhý trest, byl zařazen do II. NVS. Vyšší vojenský soud v Příbrami rozsudek potvrdil. Navíc z jeho po-

pu du měla být I. Dejmalovi věnována ve výkonu trestu *zvýšená pozornost*.

Ivan Dejmal byl po potvrzení rozsudku nejprve zařazen do Věznice č. 2 v Praze na Pankráci, kde pracoval jako zahradník. V říjnu roku 1975 jej transportovali do věznice Minkovice. Tady byl zaučen do profese přetmelovače skleněné bižuterie a později zařazen na pracoviště brusírny. Jeho pracovní výkony byly postupem doby hodnoceny jako nadprůměrné a byl několikrát kázeňsky odměněn. Je pravděpodobné, že se na sebe nesnažil zbytečně upozorňovat, i proto, že

ani zde neunikl bonzákům a donašечům z řad vězňů. Ze svých postojů a názorů nic neslevil ani tady: *Ve výkonu trestu se držel v ústraní a snažil se vyhnout jakýmkoliv projevům. V kolektivu odsouzených se však snažil dávat najevo, že není trestán za kriminální činnost, ale politické přesvědčení, čímž dával najevo své smýšlení o našem zřízení. Měl dobrou pracovní morálku a zapojil se do činnosti literárně hudebního zájmového kroužku.*⁷ Ivan Dejmal byl z výkonu trestu propuštěn 27. září 1976, tj. po odpokání celého trestu.

7 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy - neuspø., druhý vězeňský spis Ivana Dejmal. Hodnocení při výstupu z výkonu trestu.